

STRÖMSTAD AKADEMI

Nordiskt institut för avancerade studier

NYHETSBRV AUGUSTI 2021, intern edition

Innehåll

Redaktörens ruta	1
Ordförandens rapport	2
Rektors rapport	3
Vetenskapskrönika i Strömstads tidning 21 aug	3
Vetenskapskrönika i Strömstads tidning 28 aug	4
Åsa Morberg: Mer läromedel till skolan	5
Åsa Morberg: Utredning om forskningsinfrastruktur	6
John Fletcher: Svar på Jens Allwoods kommentarer	7
Rune Wigblad: Vänd tågproblem till möjligheter med magnetåg	9
Slutligt program för Vetenskapsfestivalen	10
Konsertprogram	17

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ö_r_e_n_s_r_u_t_a Anders Gustavsson

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om aktuella händelser inom Strömstad akademi.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg informerar om aktuella händelser inom Strömstad akademi.

Augusti månads krönika i Strömstads Tidning den 21 augusti skrevs av **kemisten Ulf Berg**. Han diskuterar förhållandet mellan musik och naturvetenskap i form av kemi.

Den 28 august presenterade **informatikforskare och rektor Per Flensburg** den kommande vetenskapsfestivalen i Strömstad.

Förslag till nya krönikor i Strömstads Tidning skickas till **Mariana Back** med adress: mariana.back@tekniskamuseet.se

Ekonom John Fletcher kommenterar **lingvist Jens Allwoods** inlägg i förra nyhetsbrevet om forskarkultur och ekonomikultur.

Didaktiker Åsa Morberg reflekterar kring en ny statlig utredning om forskningsinfrastruktur, SOU 2021:65. Hon diskuterar också frågan om betydelsen av att politiker tillsätter ekonomiska medel för inköp av läromedel i skolundervisningen.

Företagsekonom Rune Wigblad argumenterar i ETC Debatt den 1 augusti för de positiva möjligheterna med magnetåg jämfört med höghastighetståg. <https://www.etc.se/debatt/vand-tagproblem-till-mojligheter-med-magnettag>

Ett program för Akademisk högtid i Strömstad den 30 augusti-2 september presenteras.

Antologin "Pandemier – dåtid och nutid för framtid" <http://stromstadakademi.se/Pandemierforhand.pdf> kan beställas genom Strömstads Bokhandel: std.bok@telia.com

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

eller Bokus.com för ett pris av 249 kr. <https://www.bokus.com/bok/9789189331006/pandemier/>

Försök att värva nya medlemmar till Akademien, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till rektor Per Flensburg:

per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till septembernumret 2021 av Nyhetsbrevet med deadline den 26

september 2021 till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning.

Sänd också bidrag till Akademiens skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, och videoserien under adressen: gudmundbergqvist@hotmail.com.

Ordförandens rapport

Kollegor i Strömstad akademi,

Inom några dagar börjar Vetenskapsdagarna i Strömstad. Det har minst sagt varit turbulent för vår rektor Per och prorektor Anders, med nya beslut var och varannan dag med avseende på covid-19. Gymnasiet där vi skulle vara har ställt in eftersom det enligt folkhälsomyndigheten finns risker med att träffa skolbarn med avseende på smittan. Olika alternativ har diskuterats, och många på vår önskelista har varit bokade. Det har nu beslutats att vi som kommer till Strömstad ska samlas i en lokal ovanför restaurang Toro alldeles centralt. Det är intressant tycker jag, och för tankarna tillbaka till hur min forskningsbana startade. Man höll till var man fick plats och det viktiga var att det över huvud taget fanns en plats. "Back to basics" på något vis. Vi får igen komma ihåg att denna vår sammankomst sker i skuggan av pandemin, och därför ha stor respekt för de lösningar som skapats. Det känns spännande tycker jag. Programmet är som alla vet mycket omfattande och intressant, även om det har fått korrigeras löpande på grund av oförutsedda händelser. Alla

anförande kommer också att sändas digitalt och även spelas in och sedan läggs ut på vår hemsida.

Jag vill passa på att referera till min krönika från juli där frågorna om etik, publicering och marknadsföring tas upp. En annan sak jag igen vill trycka på är att alla ledamöter ska skicka in ett aktuellt CV till Per Flensburg för att läggas upp på Hemsidan. Detta är mycket viktigt i Akademiens fortsatta verksamhet. Det vore också bra om alla som inte redan gjort så betalar årsavgiften, information om pg finns på Hemsidan under rubriken Kontakt.

Jag önskar nya ledamöter välkomna i Akademien, och ser fram mot en efterlängtd Vetenskapsfestival till vilken jag hälsar alla varmt välkomna, vare sig ni deltar fysiskt eller via nätet. Per Flensburg har informerat om detta;

För att ansluta till konferensen: Skriv "perflensburg" i GoToMeeting-appens fönster eller <https://gotomeet.me/perflensburg> i webbläsaren.

Peter Fritzell

Rektors rapport

Den gångna månaden har präglats av planering av vår vetenskapsfestival. Anders Gustavsson och jag fick ihop ett jättefint program och vårt samarbete fungerade alldeles utmärkt. Tack ska du ha, Anders, för alla värdefulla synpunkter du lade fram. Men i början av augusti fick vi besked från gymnasiet att regionen i Västra Götaland hade utfärdat starka förhållningsorder om att inte genomföra samlingar där klasser blandas. Detta gjorde att vi inte kunde ha de studerande som åhörare, vi kunde inte äta i skolbespisningen och vi kunde inte ha åhörare. Det skulle bli 20 personer i en aula som rymmer flera hundra. Strax började sökandet efter andra lokaler, men det var sannerligen inte lätt. Stadshuset var bokalt, Ska gerack var bokalt, Museet var tillgängligt först efter 16:30 etc. Men till sist fick vi offerter från två ställen där det ena var tre gånger så dyrt som det andra. Dessutom skulle då festivalen gå med förlust på minst 7 500 kr. Så valet var ganska enkelt. Och vi kan satsa på en ordentlig dokumentation i form av professionell inspelning istället. I varje fall av delar.

Höjdpunkten blir uruppförande av Elaine Bearers stråkkvartett som heter "Strömstad kvartett". Den är skriven för just detta tillfälle. Dessutom kommer en gäst, Per Enflo, att både spela på konserten och hålla ett föredrag under temat "Musik och Vetenskap".

Kort sagt, det ser ut att vara ett mycket intressant program. Det går bra att utan kostnad delta och vi kommer också utge en digital antologi av vår festival.

Och så något helt annorlunda:

Varje år sedan 1997 skapar Internationella Vetenskapsfestivalen Göteborg mötesplatser för kunskap, inspiration och nya perspektiv. Dessa presenterar vetenskap på kreativa och oväntade sätt. I genomsnitt görs ca 70 000 besök på festivalen vilket gör den till ett av Europas ledande populärvetenskapliga evenemang. Varje år har man ett tema och temat för 2022 är "Det okända". Jag tycker det passar in på Strömstad akademi, för vi är ganska okända. Därför uppmanar jag så många som möjligt att skicka in ett bidrag och ange Strömstad akademi som hemvist. Man gör det på deras hemsida.

I övrigt är texten till den engelska hemsidan klar och språkgranskad. Det återstår att föra in den på sidan. Det som också är dags för är en översyn, om allt finns med som borde finnas med, t ex finns där ingen uppgift om medlemsavgift. Notera dock att i högerspalten publiceras nyheter i form av korta bloggnotiser. Stöter ni på något intressant som ni tycker hela akademien borde få reda på, tipsa mig!

Per Flensburg

Vetenskapskrönika i Strömstads tidning 21 aug

Av Ulf Berg

Musik och vetenskap, finns det något samband? Vi upplever dem kanske som ytterligheter av vår mentala kapacitet, huvudsakligen emotionell å ena sidan, logiskt konklusiv å den andra.

Ett av mina intressen vid sidan om vetenskapen är musik. Av en slump läste jag för länge sedan i en lärobok i kemi att Alexander Borodin, en välkänd och omtyckt tonsättare,

även var en mycket framgångsrik professor och forskare i organisk kemi i St Petersburg.

I själva verket var han autodidakt som tonsättare men desto mer gediget utbildad inom kemin. Jag började undra om det har funnits fler kemister eller andra forskare som också varit verksamma som tonsättare? Detta visade sig vara ett intressant forskningsområde, vilket också hade den fördelen att arbetet till största delen kunde utföras framför datorn i

hemmet och i en takt som passar pensionslivet.

Det dök upp ett antal personer, som med framgång ägnat sig åt både naturvetenskaplig forskning och musikskapande, verksamma från 1100-talet och framåt, även om "naturvetenskaplig forskning" var något annat på 1100-talet än vad det är idag. Ett par observationer kunde man göra. En var att det var vanligt att man växlade från den ena aktiviteten till den andra, antingen från musik till vetenskap eller tvärtom.

Det visade sig vara en anmärkningsvärd övervikt av kemister. En välkänd tonsättare som var en hängiven amatörkemist var Edward Elgar som inrättade ett laboratorium i ett gårdsskjul vilket bland annat ledde till ett par patent. Det har historiskt varit sparsamt med kvinnor som tonsättare och forskare. Jag kunde identifiera tre som var både och!

En av dem, som parallellt har ägnat sig åt bägge aktiviteterna, heter Elaine Bearer från USA och hon har blivit utsedd till 2020 års

hedersprofessor vid Strömstad akademi och kommer till akademins högtid i månads skiftet augusti/september i år. Hon kommer att hålla ett föredrag om sin forskning inom neurobiologi, om hur vår hjärna registrerar och bearbetar musikupplevelser och om sitt musikskapande samt hur dessa aktiviteter påverkat varandra.

En stråkkvartett speciellt komponerad för detta tillfälle kommer att urframföras vid en konsert i Strömstad kyrka. Dessutom kommer den världsberömda matematikprofessorn och konsertpianisten Per Enflo att hålla föredrag om sina båda aktiviteter och spela piano vid konserten. Som avslutning kommer en stråkkvartett av Alexander Borodin att spelas.

Nu har Strömstadborna ett unikt tillfälle att stifta bekantskap med musikskapande och vetenskaplig forskning i en och samma person.

Vetenskapskrönika i Strömstads tidning 28 aug

Vetenskapsfest i coronatid

Ibland går det troll i saker och ting. Strömstad akademis årliga vetenskapsfestival brukar hållas i början av midsommarveckan då säsongen precis har börjat och Strömstad är fullt av folk. Då samlas många forskare och experter på olika områden i Strömstad. Det är ett makalöst fint tillfälle att sprida information om nya viktiga rön – och det är alltid lika trevligt att mötas i Strömstad, västkustens pärla. Deltagare kommer från när och fjärran!

I fjol fick vi ställa in – ja, ni gissar rätt – på grund av Coronapandemin. I våras när vi började planera för kommande Vetenskapsfestival, var pandemin är långtifrån över och smittspridningen var så stor att experter i akademien avrådde oss att ha högtiden i juni. Det är nu alla troll som går i saker och ting,

börjar dansa sin trolldans och inget blir som vi tänkt längre.

Vi bestämde oss för att ha festen i månads skiftet aug-sep (30 aug – 2 sep) då vi trodde att smittspridningen skulle vara lägre, baserat på erfarenheterna från 2020. Vi gick ut med inbjudningar till skolor och bokade upp gymnasiets stora aula där många elever, lärare och allmänhet skulle få plats. Men återigen stack covid-19 upp sitt fula tryne och det visade sig att vi inte kunde öppna vetenskapsfestivalen för vare sig elever, lärare eller allmänhet som åhörare. Det är närmast tragiskt eftersom vi hade fått ihop ett kanonfint program som skulle passa för både skola, allmänhet, forskare och professorer. Som det såg ut nu, skulle bara bli ett 20-tal akademiker i en jättelik aula! Baklängesvarvet började, med avbokningar och ombokningar. En mindre lokal har vi lyckats hitta, men smitt-

Det är nu alla troll som går i saker och ting, börjar dansa sin trolldans och inget blir som vi tänkt längre.

Vi bestämde oss för att ha festen i månads-skiftet aug-sep (30 aug – 2 sep) då vi trodde att smittspridningen skulle vara lägre, baserat på erfarenheterna från 2020. Vi gick ut med inbjudningar till skolor och bokade upp gymnasiet stora aula där många elever, lärare och allmänhet skulle få plats. Men återigen stack covid-19 upp sitt fula tryne och det visade sig att vi inte kunde öppna vetenskapsfestivalen för vare sig elever, lärare eller allmänhet som åhörare. Det är närmast tragiskt eftersom vi hade fått ihop ett kanonfint program som skulle passa för både skola, allmänhet, forskare och professorer. Som det såg ut nu, skulle bara bli ett 20-tal akademiker i en jättelik aula! Baklängesvarvet började, med avbokningar och ombokningar. En mindre lokal har vi lyckats hitta, men smittspridningen och riskerna har åter ökat och vi måste nu helt avstå från åhörare. Men nu trotsar vi alla troll och har ordnat med inspelning så att alla som vill – helt gratis! – i efterhand kan se och höra alla föredragen genom att gå in på <http://stromstadakademi.se/wp2/Festival21/>. Redan idag kan du på <http://stromstadakademi.se> läsa hur programmet ser ut och vad som händer timma för timma. Hoppas att

lärare i grundskola och på gymnasiet tar tillfället. Särskilt skolor i stan där det händer....

Som Ulf Berg skrev i sin krönika den 21 aug kommer vi att ha en konsert i kyrkan tisdag den 31 aug kl 19:00 då det blir urpremiär för en stråkkvartett "The Strömstad quartet" skriven av vår hedersprofessor Elaine Bearer. Detta måste vara något fullkomligt unikt i Strömstads historia! Elaine är förutom kompositör också professor i neurovetenskap. Till denna konsert är allmänheten självfallet välkomna och även detta är helt utan kostnad! Dessutom kommer matematikprofessorn Per Enflo, som även är duktig pianist att framföra Beethovens pianosonat op 111, C-moll och stråkkvartetten, som heter Viken strykekvartett att framföra Borodins stråkkvartett nr 2 i D-dur. I kyrkan, den 31 aug kl 19:00! Vi ses där!

I övrigt kommer vi i höst försöka att ha offentliga föreläsningar via nätet riktade till allmänheten. Detaljerna är inte helt klara men jag hoppas vi kan få till det. Har ni någon fråga eller något problem ni vill ha belyst av akademien så sänd ett mail till per.flensburg@stromstadakademi.se

Per Flensburg

Rektor Strömstad akademi

Åsa Morberg: Mer läromedel till skolan

Snart börjar skolan: Mer läromedel till skolan efterlyses av politiker

Av Åsa Morberg

Skolan börjar snart. Många skolor har inte råd med de läromedel som lärare behöver för sin undervisning. Liberalerna arbetar för att eleverna ska få bra och aktuella läromedel för att skolan ska "upp i topp igen". Det är intressant att politiker tillmäter tryckta läromedel så stor vikt att tryckta läromedel ska föra skolan till en topposition.

Pengar för att köpa in ordentligt med läromedel finns helt enkelt inte i alla kommuner

och på alla skolor. Det sägs av liberalerna att det inte duger att kommunerna inte kan köpa läromedel. Enligt vårt nationella styrsystem är det dock politikerna som beslutar om ramar och resurser till skolan och dess verksamhet. Det som syns i rapporten om resurser till läromedel är resultatet av politiska beslut. Kritiken mot bristen på medel för läromedel faller således tillbaka på politiker-na själva. Det känns faktiskt som självmål!

Den viktiga rapporten "Rätten till kunskap" visar resultat från flera undersökningar som Läromedelsförfattarna genomfört och det är den som framförs som en huvudreferens i

liberalernas argumentation. Rapporten tar upp frågor som hur läromedelsinköpen ser ut i svenska skolor, hur lärare upplever läromedelsituationen och hur eleverna tycker om läromedel och hur de använder dem. Rapporten är ett samarbete mellan Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Elevråd, Sveriges Elevkårer, SVEA (styrelsen för Sveriges elevråd) och Läromedelsförfattarna. Intervjuer och enkäter genomfördes under mars 2020. Studien är således aktuell.

Hela 86 % av lärarna uppger att de faktiskt inte kan köpa de läromedel som behövs i undervisningen. Inköpen varierar dessutom stort mellan kommunerna i Sverige. Undersökningen visar att läromedelsinköpen varierar från 0 kronor till 1500 kronor per elev och år. Fler än en femtedel av skolorna köper läromedel för mindre än 400 kronor per år. Det betyder att elever som bor i olika kommuner inte får samma förutsättningar att klara skolan. Situationen försvårar självklart utvecklandet av en likvärdig skola. Undersökningen visar också att Sverige är det land i Norden som lägger ned minst resurser på läromedel. Det är allvarlig kritik, men här kan politiker aldrig friskriva sig från ansvar för ramar och resurser.

Vi i Sverige saknar en nationell läromedelsstrategi. Den statliga utredningen som leds av Gustav Fridolin har lämnat sitt betänkande om hur statens roll ska se ut när det gäller läromedel. Det fanns tidigare en statlig styrning av läromedel, och det blir intressant att se hur statens roll när det gäller läromedel egentligen blir.

Rapportlämnarnas fem åtgärdskrav i rapporten "Rätten till kunskap" för förändringar är följande:

- Skärp skollagen när det gäller läromedelsroll.
- Öka resurserna till läromedel för att skapa en likvärdig tillgång.
- Garantera lärare inköpande av såväl analoga som digitala läromedel.
- Skärp uppföljningen av resurser till läromedel så att en offentlig statistik skapas.
- Öka finansieringen till forskning som handlar om läromedel.

Fyra av fem förslag, nummer 2-5, har faktiskt bäring på politikernas uppdrag rörande ramar och resurser. Liberalerna kräver nu en ökad satsning på tryckta läromedel. Detta är en rak och tydlig uppmaning till politikerna själva att besluta om att satsa ökade resurser på skolans läromedel (i vid mening).

Åsa Morberg: Utredning om forskningsinfrastruktur

Ny utredning presenterad, SOU 2021:65, om forskningsinfrastruktur, intressant för Strömstad Akademi

Reflektioner av Åsa Morberg

På onsdagen den 11 augusti, överlämnade utredningen Organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur sina förslag till Matilda Ernkrans, minister för högre utbildning och forskning.

Regeringens särskilda utredare Tobias Krantz har haft i uppdrag att lämna förslag på hur organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur kan utvecklas på nationell nivå. Detta kan vara intressant för

Strömstad Akademi om akademien skall föreslå att Strömstad Akademi blir en del i den statliga forskningsorganisationen. För min egen del så ser jag Strömstad Akademi som en viktig del i den statliga forskningsorganisationen.

En forskningsinfrastruktur är ett avancerat verktyg eller anläggning för forskning som är öppet och kan nyttjas av fler än enskilda forskare eller forskargrupper. Exempel på forskningsinfrastrukturer är databaser, arkiv, fältstationer, laboratorier och avancerad teknisk utrustning. Forskare från Strömstad Akademi kan alltså samverka kring databaser, arkiv, fältstationer, laboratorier och avance-

rad teknisk utrustning. Här kan intresserade skriva ett remissvar även om Strömstad Akademi inte är formell remissinstans.

Forskningsinfrastruktur behövs inom alla forskningsfält och kan röra sig om superdatorer, databaser, mätstationer för växthusgas i atmosfären, teleskop, eller stora materialforskningsanläggningar.

Utredaren har också haft i uppdrag att utvärdera olika lösningar för att säkerställa fortsatt tillgång till forskningsisbrytare samt att lämna förslag på hur ett system för nationell prioritering av forskningsinfrastrukturer kan utformas. Forskningsisbrytaren är väl inte det mest intressanta för Strömstad Akademi. Syftet är att upprätthålla en forskningsinfrastruktur av hög kvalitet som ska vara ett effektivt stöd för att möta samhällsutmaningarna, och i förverkligandet av målet att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

Betänkandet Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur, SOU 2021:65, Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur, publicerades på regeringens webbplats i samband med pressträffen och finns för intressant läsning. Utredningen är en diger lunta som kan laddas ned eller faktiskt också införskaffas i papperskopia för en större summa.

Utredningens väsentligaste bedömningar och förslag sammanfattas i några punkter.

- Utveckla den politiska styrningen avseende forskningsinfrastruktur.
- En framtida myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse bör inrättas.
- Samla digitala infrastrukturer för forskning inom en myndighet.
- Stärk förutsättningarna för lärosätenas samverkan om forskningsinfrastruktur.
- MAX IV-laboratoriet och SciLifeLab bör fortsatt bedrivas i myndighetsform med förtydligt nationellt ansvar.
- Viss forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse bör betraktas som en samhällsinvestering.
- Vidga perspektivet på forskningsinfrastruktur och öka näringslivets möjlighet att delta i både uppbyggnad och användning.
- Nykonstruktion av ett polarforskningsfartyg kräver en ambitionshöjning avseende svensk polarforskning.

Utredningen har ett visst intresse för Strömstad Akademi. Den verksamhet som bedrivs inom ramen för Strömstad Akademi medger inte egna anskaffningar av databaser, arkiv, fältstationer, laboratorier och avancerad teknisk utrustning.

Samverkan är nödvändig.

John Fletcher: Svar på Jens Allwoods kommentarer

Svar på Jens Allwoods kommentarer till min artikel 'Kulturer' i föregående nyhetsbrev Vad är "ett väl gjort forskningsarbete"?

John Fletcher

Jens, vi är alldeles överens om att New Public Management ställt till stor skada på en lång rad områden, men vår enighet ger inga svar på frågan: "Hur ska 'samhället' (staten) veta att forskaren, läkaren etc. gör ett bra jobb?" Det är trots allt vi skattebetalare som via skatten ersätter denna forskare, läkare etc. för hans arbete.

Vilka alternativ har vi?

Låt mig börja med att konstatera att även den professionelle är människa, med människans styrkor och brister. Det vi främst brottas med är svårigheten att hantera våra brister, och den svårigheten är en central faktor i all samhällsutveckling.

Vad gäller vårt statsskick är demokratin den minst dåliga (nu kända) metoden för att hantera våra mänskliga brister. Vilken är den minst dåliga (nu kända) metoden att "styra" forskare, läkare, sköterskor, lärare, kort sagt,

alla de yrken som förmedlar utveckling, vård, skola, omsorg till oss andra?

Ska vi förlita oss på "kallet" som drivkraft – och hur ska vi i så fall hitta tillbaka till det synsättet? Vill vi förresten leva med allt annat som det synsättet medförde när det begav sig? Här finns det plats för en beskrivning av den samhällssyn som låg bakom tanken på människors "kall" – och vilka konsekvenser den samhällssynen ledde till. Plats för forskning!

Ska vi göra det lättare för dem som felbehandlats att stämma läkaren på amerikanskt sätt? Min egen reaktion är: absolut inte! Ska vi ... Vilka andra alternativ går det att hitta?

Påhejade av oss ekonomer försöker många politiker vinna kontroll över en verklighet som inte går att kontrollera. I brist på möjlighet att etablera en sådan kontroll har många (och långt ifrån endast politiker!) fastnat i ett "det-var-inte-mitt-fel-syndrom". Genom att etablera mått på vad som är bra eller dåligt försöker man (vi?) flytta ansvaret – och skulden när det går åt fanders – till dem som är utförare inom olika områden, dvs forskaren, läkaren, sköterskan, läraren... Detta har lett till krav på en omfattande rapportering som tar tid både från den som gör jobbet och från den som förutsätts läsa rapporten om detta jobb. Undra på att administrationsjobben växer. Faktum är att nettotillväxten av svenska jobb under de senaste decennierna handlar om (ofta administrativa) jobb inom den offentliga sektorn medan företagen har rationaliserat, dragit ner på personalen för att få utrymme för personalökningar på tillväxtområdena.

En annan konsekvens blir lätt att det mätta blir det som är viktigt. Även här finns det plats för eftertanke, forskning! Några illustrationer: Jag minns från min Sandvik-tid att ett dotterbolag sades ha skickat in en serie (månatliga) rapporter till huvudkontoret med siffror från en slumpstalstabell för att se om någon läste rapporterna, och att huvudkontoret inte reagerade!

Jag minns också hur vi på Handelshögskolan lärde oss att man i produktionsplaneringen ska räkna med att en viss procent av de tillverkade produkterna inte skulle hålla måttet, vilket i och för sig var helt logiskt. Problemet ute i verkligheten var att vi därmed gjorde det tillåtligt att producera produkter som inte höll måttet!

I första hand gäller problemet med mätning (kontroll över verkligheten) områden där den gemensamma nämnaren förefaller vara kreativitet och/eller fokus på människan: forskning, vård och omsorg, utbildning, ...

Jens, en helt annan sak: när du opponerar dig mot min "analys av förhållandet mellan företagare och ekonomer", Jens, visar du hur lätt det är att missförstå! Jag skrev utifrån bilden av ett storföretag, där ledningen måste agera genom mellanhänder, men skrev inte det explicit – så du läste 'entreprenör, småföretagare'. Jag håller med både dig och mig! Min bild av kraven på ledarskap inom stora företag återspeglar både mina egna erfarenheter och en ganska enig forskning kring företagande. Din bild av entreprenörens liv stämmer väldigt väl med den verklighet vi levde i när min fru och jag startade en friskola 1994. Då gäller det att vara lagom tokig! Det är också intressant att notera att vårt behov att övertyga föräldrar om att Söderbaumska Skolan var en bra skola för deras barn ställde mycket höga krav på vårt sätt driva verksamheten, på att vi behärskade, motarbetade, våra egna, personliga brister.

Det vore mycket spännande om det här samtalet skulle leda till att ledamöter tittar närmare på frågor som:

Vilken är den minst dåliga (nu kända) metoden att "styra" forskare, läkare, sköterskor, lärare, kort sagt, alla de yrken som förmedlar utveckling, vård, skola, omsorg till oss andra – och exakt vad är det man behöver styra?

Vilka effekter för en verksamhet inom forskning och arbete med människor får det att man inför nya sätt att mäta effektivitet och utfallskvalitet?

Rune Wigblad: Vänd tågproblem till möjligheter med magnetåg

Vänd tågproblem till möjligheter med magnetåg | Debattartikel i ETC , 2 aug 2021

Rune Wigblad

Den politiska debatten har helt handlat om för eller emot höghastighetståg. Båda dessa alternativ är emellertid kompromisser som inte adresserar hållbara alternativ för framtiden, det skriver Rune Wigblad, professor i företagsekonomi, samt i Skövde.

Svensk politik har blivit kortsiktig och turbulent. Den främsta orsaken är att det inte längre finns någon investeringsbudgetering i statsfinanserna. Utan ett investeringsperspektiv får vi ingen långsiktig framtid. Satsningen på nya stambanor och snabba tåg är en sådan fråga som kommer i kläm. Är det för eller emot höghastighetståg som gäller? Nästa val kan fälla avgörandet. Kommer hela projektet att stoppas? Höghastighetståget borde ha baserats på breda majoriteter i riksdagen. Den nuvarande situationen avspeglar den extrema kortsiktigheten i en fråga som berör en ny infrastruktur som ska gälla i 100 år och där planeringen har pågått sedan 2014.

Den politiska debatten har helt handlat om för eller emot höghastighetståg. Båda dessa alternativ är emellertid kompromisser som inte adresserar hållbara alternativ för framtiden. V och MP förordar höghastighetståg, kostar vad det kostar vill. S lade dock ett kostnadstak vilket tvingade ner topphastigheten från 320 km/h till 250 km/h, varvid nästan all restidsnytta uteblev. M startade höghastighetstågsprojektet 2014 och förordade projektet fram till 2017, men hoppade sedan av allt utom Ostlänken - beroende på ökade investeringskostnader. Övriga partier på högerkanten är helt emot höghastighetståg. Men, samtidigt finns samma behov av att öka kapaciteten i systemet.

Problemen i höghastighetstågsprojektet radar upp sig:

1. Det blir marginell tidsnytta på grund av förseningar när trafik blandas på spåren

2. Sämre tidsnytta ger ingen överflyttning av passagerare från andra trafikslag

3. Det blir mycket höga underhållskostnader för den blandade trafiken på spåret

4. Investeringskostnaderna ökar hela tiden och är mycket högre än utlovat

5. De höga kostnaderna ger ännu färre resenärer på grund av dyra biljetter

Pilotprojektet Ostlänken beräknas vara färdigbyggt 2035 och är redan omodernt eftersom bland annat Kina har byggt långa pilotprojekt för magnetåg redan om fem år.

Underhållskostnader är en central fråga eftersom de i nuvarande förslag för Ostlänken 250 km/h, överstiger investeringskostnaderna. Trafikverkets generaldirektör gjorde redan i augusti 2018 en pudel och erkände i SvD att underhållet på tågsystemet borde ha prioriterats långt tidigare i Sverige. Det var ett kortsiktigt tänkande som hade skapat problemen. Vi känner idag väl till konsekvenserna av det kortsiktiga tänkandet som gav oss en stor underhållsskuld. Det skapade rekordmånga förseningar i tågsystemet. Vi upplever hur järnvägssystemet går sönder. Rälsen går av, kontaktledningar rasar ner och nu senast är det säkerhetsrisker med att åka tåg. Denna omoderna teknik har pressats till sin bristningsgräns. För magnetåget gäller istället att vagnarna flyter strax ovanför banan och därför undviks friktionen som skapar det stora underhållsbehovet. Magnetåget skakar inte och dess underhållskostnader ökar därför inte vid högre hastigheter. Det långsiktigt hållbara alternativet är magnetåg som både möter miljökraven, har klart lägre kostnader och kan öka kapaciteten avsevärt.

Vid årsskiftet 2020/2021 angav Trafikverket en annorlunda prioritering genom att lägga pengarna på underhåll och i "Ramen" (10-års budgeten) ta bort satsningen på höghastighetståg. Därmed tvingade Trafikverket fram en uppgradering av investeringar i förebyggande underhåll. Regeringen svar på det-

ta var att öka Ramen och därmed kunna föra tillbaka satsningen på höghastighetståget. Men, Trafikverkets nya prioritering av underhållskostnader borde väl också avspeglats i framtidssatsningen höghastighetståg? Nej, så är inte fallet eftersom det är höghastighetståg på betongspår (fixerat spår) för hastigheter mellan 320-350 km/h som ger något lägre underhållskostnader. Denna lösning är nu övergiven på grund av dess högre investeringskostnader, som det inte finns någon investeringsbudget för. Kommer en borgerlig regering nu att ta bort hela pilotprojektet Ostlänken? Orsaken till problemen är kortsiktigt tänkande där projektet reaktivt backar in i framtiden och lämnar över kostnader på framtida generationer. Detta är ohållbart.

Magnettåget kan byggas snabbt och möjliggör istället långsiktig hållbarhet:

1. Ca 70-80% lägre underhållskostnader, utan ökade investeringskostnader.
2. Mindre än hälften så mycket betong i konstruktionen jämfört med höghastighetståg på bro, så kallade landbroar.
3. Mycket högre farter (400-600 km/h), vilket ökar pendlingsmöjligheterna.
4. Fyra gånger så hög acceleration, vilket möjliggör fler stopp på resan utan att förlora för mycket tid.
5. Mycket lägre bullernivåer, med mera.

Vad gör då Trafikverket? På deras hemsida (2021-07-01) kan vi läsa om deras teknisk-konservativa argument som sägs förklara varför de inte utreder magnettåg (maglev) trots att det ger bättre prestanda, samt att:

”Ökad kunskap behövs om snabba landtransporters potential att bidra till Agenda 2030-målen och tillgänglighet i ett hållbart samhälle. Därför finansierar Trafikverket ett forskningsprojekt kring snabba landtransporter såsom maglev och Hyperloop.”

Detta ”forskningsprojekt” var ett beställningsuppdrag till Ramboll som avrapporterades för ett halvår sedan (2020-12-18) och där till exempel underhållskostnaderna inte fanns med och Agenda 2030-målen exkluderades. Samtidigt låtsas Trafikverket och Ramboll att Hyperloop är ett verkligt alternativ, vilket inte är sant eftersom det ännu inte finns någon relevant testbana i hela världen för Hyperloop. Magnettåg (maglev) har testats mycket noga under minst 20 år. Att jämföra magnettåg och Hyperloop på detta sätt visar att Trafikverket ger falska förutsättningar till våra politiker istället för att undersöka reella möjligheter.

Omvandla problem till möjligheter och fokusera på att seriöst studera magnettågalternativ! Detta har potential att ena idag motstridiga politiska viljor.

Rune Wigblad

Slutligt program för Vetenskapsfestivalen

Det är möjligt att delta på distans. Vi använder ett mötesprogram som heter GoToMeeting. Där har jag inrättat ett rum för denna konferens. Det rymmer max 150 personer. Rummet kan nås på två olika sätt: Man kan i sin webbläsares adressfält skriva <https://gotomeet.me/perflensburg> så kan man antingen delta i webbläsaren eller ladda ner en GoToMeeting-app som är lite enklare att hantera. Har man redan appen kan man i adressfältet skriva ”perflensburg” och sedan klicka på ”join”. För att undvika feedback ljudet måste de som deltar fysiskt i Strömstad ha headset eller åtminstone någon form av hörlurar på sina datorer.

Sen ändring: Tisdag eftermiddag efter kl 15:00 äger rum i församlingshemmet eftersom det blir ganska många deltagare och sessionen ska filmas.

Måndag 30 aug

Tid	Aktivitet	Deltagare
13:00-13:30	Öppnande av festivalen Rektor och ordförande hälsar deltagarna välkomna.	Peter Fritzell, Per Flensburg
13:30-14:00	Antologi: Pandemin, översikt Med utgångspunkt i ett kapitel i boken "Pandemier – en antologi" ger Per en samlad överblick över pandemin, förklarar varför så många har dött i Sverige och så få i Norge samt uppdaterar siffrorna och kurvorna i kapitlet.	Per Flensburg
14:00-14:30	Antologi: Pandemi, lukt och covid-19 Lennart är akademins nestor och beskriver här en ett av de vanligaste symptomen hos dem som drabbats av covid-19	Lennart Wetterberg
14:30-15:00	Antologi: Psykologiska aspekter vid pandemi Marylou diskuterar med publiken olika psykologiska aspekter vid pandemi som t.ex. ovisslighet, isolering, åldersmotsättningar etc.	Marylou Wadenberg
15:00-15:30	Kaffe med dansmotion	Marylou Wadenberg
15:30-16:00	Hållbar energi och kärnkraft Lasse är den som tog initiativ till Strömstad akademi och var dess förste rektor. Som fysiker var han först stark förespråkare för kärnkraft, men kom på andra tankar. Här förklarar han varför kärnkraften inte är hållbar.	Lars Broman
16:00-16:30	Strömstad akademi och klimathot? Den stigande temperaturen är ett hot mot hela mänskligheten. Inom akademien har vi många ledande experter på området, men vi har inget projekt som driver de tre viktiga frågorna: Varför bör Akademin ta upp ämnet, Vad kan Akademin bidra med och Hur kan Akademin göra det? Det blir en frisk brainstormning med de närvarande.	Brainstormning under ledning av Per Flensburg,
18:00-20:00	Reception Den traditionella mottagningen i stadshuset. Det serveras smörgåsar med dryck därtill (Vin, öl och mineralvatten)	Personalmatsalen vid Fars sal i stadshuset i Strömstad.

Tisdag 31 aug

Tid	Aktivitet	Deltagare
09:00-09:30	Antologi: Forskarkarriär Huvudredaktören Åsa Morberg, docent i didaktik berättar om boken och om sin egen forskarkarriär.	Åsa Morberg
09:30-10:00	Antologi: Forskarkarriär Gudrun Olsson, professor i psykologi berättar om sin forskarkarriär som varit ganska krokig.	Gudrun Olsson
10:00-10:30	Kaffe	
10:30-11:00	Antologi: Värderingar Huvudredaktören Carl Olivestam, professor i utbildningsvetenskap berättar om antologin "Värderingar" som utkom 2019	Carl Olivestam
11:00-11:30	Antologi: Hälsa och Miljö Huvudredaktören Gudmund Bergqvist, docent i pediatrik berättar om antologin "Hälsa och Miljö" som utkom 2018	Gudmund Bergqvist
11:30-12:00	Olika mätskalor i politik och media Den gamla höger-vänster indelningen är alltmer obsolet och nya mätskalor introduceras. Som man mäter får man svar: GAL-TAN och andra mätskalor inom politik och media.	Gudmund Bergqvist / Carl Olivestam
12:00-13:00	Lunch	
13:00-13:30	Hot mot demokratin Det finns många hot mot demokratin idag, från extrema militanta grupper via trollfabriker till hot som vi själva mer eller mindre obetänksamt skapar. Tre personer med väldigt olika uppfattningar debatterar.	Debatt: John Fletcher, Carl Olivestam och Per Flensburg
13:30-14:00	Projekt: Droger och alkohol Alkohol och knark utifrån farmakologiskt, toxikologiskt och psykologiskt perspektiv	Marylou Wadenberg
14:00-14:30	Projekt: Droger & alkohol Missbruk av alkohol i historisk belysning	Anders Gustavsson
14:30-15:00	Kaffe med dansmotion	Marylou Wadenberg
15:00-15:10	Tema: Musik och vetenskap Den sena eftermiddagen ägnas åt detta tema. Ulf Berg, som är kemist introducerar	Ulf Berg

15:10-15:50	The Neuroscience of Emotion from a Musical Perspective Elaine Bearer är hedersprofessor vid Strömstad akademi och något så ovanligt som både hjärnforskare och kompositör. I detta föredrag kopplar hon samman de båda professionerna,	Elaine Bearer
15:50-16:30	Mathematics and Music - What is the connection? Per Enflo är matematiker och pianist. Han kommer att framträda vid kvällens konsert och reder här ut sambandet mellan musik och matematik.	Per Enflo
19:00-21:00	Konsert i kyrkan	Se separat program

Onsdag 1 sep

Tid	Aktivitet	Deltagare
09:00-09:30	Migration - En översikt och några utmaningar. Migration är en ökande utmaning i världen. Strömstad akademi ligger i startgroparna för ett eller flera projekt.	Jens Allwood
09:30-10:00	Projekt: Migration, bokprojekt John Fletcher berättar om en bokidé där hela migrationsprocessen belyses	John Fletcher
10:00-10:30	Kaffe	
10:30-11:00	Yrsel efter nack- och skalltrauma Föredraget beskriver hur signalerandet från musklers och leders "balans-receptorer" i nacken störs vid traumat. I vissa fall kan traumat mot nacken eller skallen även få kristallerna i innerörat lossna i två eller flera båggångar, vilket inte leder till den klassiska "kristallsjukan" utan mer komplexa yrsel- och ostadighetsbesvär. Behandlingstips kommer att diskuteras.	Peter Borenstein
11:00-11:30	Ont i ryggen Vår ryggkirurg, ordförande och tillika registeransvarig för svenska ryggregistret Peter Fritzell berättar om användning av det svenska ryggregistret och vikten av att registrera och analysera data på ett korrekt vis	Peter Fritzell

11:30-12:00	Behovet av vetenskapligt validerad kirurgisk träning Hur förvandlar man en student från läkarutbildningen till en skicklig hantverkare? Ett forskningsämne som fortfarande flyger under radarn år 2021. Margareta Berg beskriver projektet Surgicon och ett första forskningsanslag på 6,3 Mkr från Vetenskapsrådet efter 10 år av ansökningar.	Margareta Berg
12:00-13:00	Lunch	
13:00-13:30	Svensk skolpolitik Vår mest aktive skolforskare docent Åsa Morberg, berättar om den svenska skolpolitiken och dess brister.	Åsa Morberg
13:30-14:00	Samarbete mellan Högskolan Väst och Strömstad kommun. Hur man lyckas få alla med i lärandet genom att använda sig av digitalisering och språkutvecklande aktiviteter	Maria Spante
14:00-14:30	Etik och vårdutbildning Etikens funktion i gymnasiets vårdutbildningar: Aktuellt forskningsprojekt och nytt läromedel	Carl Olivestam
14:30-15:00	Kaffe	
15:00-16:30	Installation av nya ledamöter Detta är den akademiska ceremoni då nya ledamöter installeras i akademien. Det är nu man ska vara finkladd.	Rektor
19:00 -	Middag på Toro	

Torsdag 2 sep

Tid	Aktivitet	Deltagare
09:00-09:30	Lärande praktiker i svensk idrott, särskilt fotboll och friidrott, från 1880-tal till 1940. Föredraget belyser en utveckling från praktiskt, visuellt självlärande och kunskapsförmedling via text och bild till förbundsorganiserad utbildning av framförallt instruktörer och tränare men också aktiva.	Bode Janzon

09:30-10:00	Bohuslänska fiskarfamiljer Kvinnligt och manligt i bohuslänska fiskarfamiljer under 1900-talet	Anders Gustavsson
10:00-10:30	Kaffe	
10:30-11:00	Utbildningsvärlden förändras med digitaliseringen av kunskap och pedagogiska metoder. Fortfarande finns lärare som förkastar att ha innehållet på en PowerPoint utan istället vill kunna skriva fritt. Ofta är dessa ställningstaganden sprungna ur en syn på vad kunnande är och inte från en syn på vad bästa undervisningen skulle kunna vara. I framtiden kommer machine learning individualisera ditt kunskapsflöde, likt Facebook. Algoritmen visar de mest intressanta/engagerande områden för just dig.	Thomas Lingefjärd
11:00-11:30	Climate change communication in Trinidad This presentation will focus on a study that was conducted to compare the style of written communication of scientists and non-scientists in Trinidad and Tobago (2015-2016). The unit of analysis used for the investigation was the newspaper article, using content analysis methodology. Socio-linguistic and pragmatic competence indicators, framing and tone were examined to identify whether these writers exhibited similarities or differences in their communication on the topic of climate change	Celeste Chariandry
11:30-12:00	Friccohesity chemistry boon for capillary sciences for better equilibrium between oxygen and carbon dioxide from lungs to plants The CO ₂ exhaled by human body is urgently needed for photosynthesis of the plants. They in turn generate O ₂ . The reactants O ₂ and the CO ₂ are mutually generated and mutually consumed to maintain an equilibrium through the water of soil as well as of body. To sustain an equilibrium their healthy link of capillary actions is a foundational science to generate, adhere and transport these gases in human and plant systems.	Man Singh
12:00-13:00	Lunch	

13:00-13:30	Olika former av tvärvetenskap - överblick och utmaningar Vad kännetecknar tvärvetenskap, mångvetenskap, flervetenskap etc. och varför är det så svårt att få till.	Jens Allwood
13:30-14:00	Hur når man ut med forskning? Det räcker inte med att genomföra god forskning, om den inte kan föras ut i samhället är den värdelös. Eller...	Marknadsföringsgruppen
14:00-14:30	Avslutning	Rektor

Konsertprogram

Konsert i Strömstad kyrka

31 augusti 2021 kl 19.00

Tema: Musik och vetenskap

Konsertprogram

1. Elaine Bearer: *The Strömstad quartet*
2. L. van Beethoven: *Pianosonat op. 111, C-moll*

Paus

3. Alexander Borodin: *Stråkkvartett Nr 2, D-dur*

Medverkande:

Viken strykekvartett

Per Enflo, piano

Konserten tillägnas minnet av prof.

Aadu Ott

Sponsor: Thordénstiftelsen, Svenska kyrkan